

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અનામત રાખેલ તારીખ : ૧૫/૦૬/૨૦૨૬

જાહેર કરેલ તારીખ : ૩૧/૦૮/૨૦૨૬

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે

આર/ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૧૬૨/૨૦૦૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિમલ કે. વ્યાસ

સહી/ –

=====

રિપોર્ટિંગ માટે મંજૂર	હા	ના
	હા	

=====

દયાશંકર ભુલન ત્રિપાઠી અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય

=====

ઉપસ્થિતિ:

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફે વિદ્વાન વકીલ શ્રી એન. કે. મજમુદાર (૪૩૦)

માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી રોહન મજમુદાર

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧.૧ તરફે રદ કરેલ છે

અપીલકર્તા(ઓ) નં. ૧, ૨ તરફે શ્રી એ. એમ. ભટાસરા (૫૮૪૬)

સામાવાળા(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ) નં. ૧ તરફે વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક
પ્રોસિક્યુટર શ્રી ભાર્ગવ પંડ્યા

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી વિમલ કે. વ્યાસ

સી.એ.વી. ચુકાદો

૧. હાલની અપીલ અપીલકર્તાઓ-દોષિતો (મૂળ આરોપીઓ) દ્વારા વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૧, પાટણ દ્વારા સ્પેશિયલ (એસીબી) કેસ નં. ૬/૨૦૦૨ (જૂનો સ્પેશિયલ એસીબી કેસ નં. ૧૦/૧૯૯૯) માં તારીખ ૨૭.૦૫.૨૦૦૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલા દોષસિદ્ધિ અને સજાના ચુકાદા અને હુકમ સામે કોડ ઓફ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર, ૧૯૭૩ (સંક્ષિપ્તમાં 'સીઆર.પી.સી.') ની કલમ ૩૭૪ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવી છે.

૨. દોષસિદ્ધિ અને સજાના ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમ દ્વારા, ટ્રાયલ કોર્ટે હાલના અપીલકર્તાઓ-મૂળ આરોપીઓને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૧૩(૨) સાથે વંચાણે લેવાતી કલમ ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવા માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા, અને પરિણામે, તેમને રૂ. ૧,૦૦૦/- ના દંડ સાથે ૨ વર્ષની સખત કેદની સજા ફટકારી હતી, અને દંડ ન ભરે તો વધુ ૧ મહિનાની સાદી કેદની સજા ફટકારી હતી.

કેસની હકીકતો સંક્ષિપ્તમાં નીચે મુજબ છે :

૩. ફરિયાદપક્ષના કેસની સંક્ષિપ્ત હકીકતો એવી છે કે મૂળ ફરિયાદી, એટલે કે પાટણના રહેવાસી ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝાએ તારીખ ૧૩.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, લાંચ રુશ્વત વિરોધી બ્યુરો (એસીબી), મહેસાણા સમક્ષ ફરિયાદ નોંધાવી હતી. ફરિયાદીએ જણાવ્યું હતું કે તેઓ પાટણમાં રહે છે અને રજિસ્ટ્રેશન નં. જીજે-૨યુ-૨૧૪૬ વાળી ઓટો-રિક્ષા ચલાવીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે છે. તેમણે જણાવ્યું છે કે તેમણે એક કનૈયા મલને પણ કામે રાખ્યો છે, જે સદર ઓટો-રિક્ષા ચલાવે છે.

૪. તારીખ ૦૮.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ, જ્યારે ફરિયાદીની ઓટો-રિક્ષા પાટણ શહેરની અંદર પીપળા ગેટથી બસ સ્ટેન્ડ તરફના રસ્તા પર દોડી રહી હતી, ત્યારે તેનો એક સાયકલ સવાર સાથે અકસ્માત થયો હતો. સદર બનાવના સંબંધમાં, પાટણ સિટી પોલીસ સ્ટેશન ખાતે ગુનો નોંધવામાં આવ્યો હતો. સંબંધિત સમયે, એક જમાદાર પંડિત (હાલના અપીલકર્તા- આરોપી નં. ૧ - દયાશંકર ભૂલન ત્રિપાઠી) કેસની તપાસ કરી રહ્યા હતા.

૫. તારીખ ૦૯.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ, ફરિયાદીને અપીલકર્તા નં. ૧- દયાશંકર ભૂલન ત્રિપાઠી, આસિસ્ટન્ટ સબ-ઇન્સ્પેક્ટર (એએસઆઈ), પાટણ સિટી પોલીસ સ્ટેશન દ્વારા ડ્રાઇવર અને ઓટો-રિક્ષાની માલિકીના દસ્તાવેજો રજૂ કરવા જણાવવામાં આવ્યું હતું.

૬. તારીખ ૧૧.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ, અપીલકર્તા નં. ૧ એ ફરિયાદીને જણાવ્યું હતું કે સદર બનાવના સંબંધમાં ઓટો-રિક્ષા જપ્ત કરવામાં આવશે અને તેના

માલિકની ધરપકડ કરવામાં આવશે. જમી અને ધરપકડ ટાળી શકાય કે કેમ તે અંગે ફરિયાદીએ પૂછપરછ કરતાં, અપીલકર્તા નં. ૧ એ તેમની ધરપકડ ન કરવા અને તેમની ઓટો-રિક્ષા જમ ન કરવા માટે રૂ. ૧,૫૦૦/- ની ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી કરી હતી, અને વાટાઘાટો પછી, તે ઘટાડીને રૂ. ૮૦૦/- કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદીએ તે જ દિવસે બપોરે આશરે ૨:૦૦ વાગ્યે રૂ. ૮૦૦/- ચૂકવ્યા હતા અને તેમને જણાવ્યું હતું કે બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની રકમ ત્યારબાદ ચૂકવવામાં આવશે.

૭. તારીખ ૧૨.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ, અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ જમાદાર પંડિત, એક પોલીસ કર્મચારી સાથે ફરિયાદીના નિવાસસ્થાને આવ્યા હતા અને લાંચની બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની રકમની માગણી કરી હતી. ત્યારબાદ, તેમણે ફરિયાદીને લાંચની બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની રકમ અને ઓટો-રિક્ષા સંબંધિત દસ્તાવેજો સાથે તારીખ ૧૩.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ સાંજે ૪:૦૦ થી ૭:૪૫ વાગ્યા વચ્ચે પીપળા ગેટ પોલીસ સ્ટેશને તેમને મળવાની સૂચના આપી હતી. ફરિયાદી લાંચની બાકીની રકમ ચૂકવવા માગતા ન હોવાથી, તેમણે લાંચ રુશ્વત વિરોધી બ્યુરો (એસીબી), મહેસાણાનો સંપર્ક કર્યો હતો અને તારીખ ૧૩.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ ફરિયાદ નોંધાવી હતી, અને ફરિયાદના આધારે, ટ્રેપ ગોઠવવામાં આવી હતી, અને આરોપીઓને લાંચની રકમ સ્વીકારતાં રંગેહાથ પકડી પાડવામાં આવ્યા હતા. રેડિંગ પાર્ટીએ, ત્યારપછી, આરોપીના કબજામાંથી એન્થ્રેસીન પાવડરવાળી ચલણી નોટો કબજે કરી હતી.

૮. તપાસ પૂર્ણ થતાં, સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી આરોપીઓ સામે કેસ ચલાવવાની મંજૂરી મેળવવામાં આવી હતી, અને ત્યારબાદ, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ ની કલમ ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી), અને ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવા બદલ બંને આરોપીઓ સામે ચાર્જશીટ દાખલ કરવામાં આવી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે, સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૨૦૭ ની જોગવાઈઓનું પાલન કર્યા પછી, આંક-૯ થી આરોપીઓ સામે આરોપનામું (ચાર્જ) ઘડ્યું હતું. આરોપીઓને આરોપનામું વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યું હતું અને સમજાવવામાં આવ્યું હતું, જેમણે પોતાના ગુનાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને નિર્દોષ હોવાનું જણાવીને કેસ ચલાવવાની માગણી કરી હતી.

૯. તહોમત પૂરવાર કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે પોતાના કેસના સમર્થનમાં ૦૬ સાક્ષીઓને તપાસ્યા હતા અને ૧૯ દસ્તાવેજી પુરાવા રજૂ કર્યા હતા, જે નીચે મુજબ છે :

ક્રમ નં.	સાક્ષીનું નામ	આંક
૧	ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (મૂળ ફરિયાદી)	૧૫
૨	બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પંચ સાક્ષી)	૧૯
૩	ભારતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (ફરિયાદ લેનાર પોલીસ અધિકારી)	૨૭
૪	જયંતીલાલ રામજીભાઈ સોલંકી (એએસઆઈ)	૩૨
૫	કચરાભાઈ ડાહ્યાભાઈ પરમાર (તપાસ કરનાર અમલદાર)	૩૬

૬	દેવાભાઈ છત્રાભાઈ ભાભોર (તપાસ કરનાર અમલદાર)	૪૮
---	--	----

દસ્તાવેજ પુરાવો

ક્રમ નં.	દસ્તાવેજની વિગત	આંક
૧	ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા દ્વારા આપવામાં આવેલી ફરિયાદ	૧૬
૨	ટ્રેપ પંચનામું	૨૦
૩	આરોપી નં. ૧ પાસેથી જપ્ત કરાયેલ પેટ્રોલિંગ બુકની નકલ અંગેનું જમી મેમો	૨૧
૪	આરોપી નં. ૨ પાસેથી મળી આવેલ મુદ્દામાલ અંગેનું જમી મેમો	૨૨
૫	મુદ્દામાલ પરની કાપલીઓ	૨૩ થી ૨૬
૬	ટ્રેપ માટે મળેલા પંચોની યાદી	૨૮
૭	સંબંધિત રજિસ્ટરની નકલ	૩૩
૮	પાટણ શહેરના સી.આર. નં. ૪/૯૯ ની કેસ ડાયરીની ખરી નકલ	૩૪
૯	પાટણ શહેર પોલીસ સ્ટેશનના અરેસ્ટ રજિસ્ટરનો સંબંધિત ઉતારો	૩૭
૧૦	મૂળ ફરિયાદીના રિક્ષા ડ્રાઈવર સામેની ફરિયાદની ખરી નકલ	૩૮
૧૧	પાટણ શહેર પોલીસ સ્ટેશનમાં સી.આર. નં. ૪/૯૯ ની સ્ટેશન ડાયરીનો સંબંધિત ઉતારો	૩૯
૧૨	આરોપી નં. ૧ ના નોકરીની ફરજ વહેંચણીની ખરી	૪૦

	નકલ	
૧૩	આરોપી નં. ૨ ના નોકરીની ફરજ વહેંચણીની ખરી નકલ	૪૧
૧૪	પીપળા ગેટ પોલીસ ચોકી સંબંધિત ફેરબદલી/વ્યવસ્થા દર્શાવતા નકશાની ખરી નકલ	૪૨
૧૫	આરોપી નં. ૧ ના નિમણૂક પત્રની ખરી નકલ	૪૩
૧૬	આરોપી નં. ૧ ની સર્વિસ બુકની ખરી નકલ	૪૪
૧૭	આરોપી નં. ૨ ના નિમણૂક પત્રની ખરી નકલ	૪૫
૧૮	આરોપી નં. ૨ ની સર્વિસ બુકની ખરી નકલ	૪૬
૧૯	આરોપીઓ સામે કેસ ચલાવવા માટેના મંજૂરી હુકમની નકલ	૪૭

૧૦. પુરાવાનું રેકોર્ડિંગ પૂર્ણ થતાં, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીઓ સામે પુરાવામાં આવતા ગુનાહિત સંજોગો સમજાવ્યા હતા. સીઆર.પી.સી. ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ નોંધવામાં આવેલા તેમના વધુ નિવેદનોમાં, આરોપીઓએ લાંચ સ્વીકારવા અંગે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા તમામ આક્ષેપોને નકારી કાઢ્યા હતા. ત્યારબાદ, તેઓએ નિર્દોષ હોવાનું જણાવ્યું હતું અને નિવેદન કર્યું હતું કે તેમને કથિત ગુનાઓમાં ખોટી રીતે સંડોવી દેવામાં આવ્યા છે.

૧૧. ટ્રાયલ પૂર્ણ થતાં, સમગ્ર પુરાવાની મૂલવણી કર્યા પછી, ટ્રાયલ કોર્ટે તારીખ ૨૭.૦૫.૨૦૦૫ ના ચુકાદા અને હુકમથી, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) સાથે વંચાણે લેવાતી કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી)

હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ કરવા બદલ હાલના અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા.

૧૨. દોષસિદ્ધિ અને સજાના ઉપરોક્ત ચુકાદા અને હુકમથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને, હાલના અપીલકર્તાઓ (એટલે કે મૂળ આરોપીઓ) એ આ અદાલત સમક્ષ શીર્ષક હેઠળની ક્રિમિનલ અપીલ દાખલ કરી છે, જેને આ અદાલતની સમક્ષ બેન્ચ (કોરમ : જે. આર. વોરા, ન્યાયમૂર્તિ) દ્વારા તારીખ ૧૪.૦૬.૨૦૦૫ ના હુકમથી દાખલ કરવામાં આવી હતી.

અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓ તરફે રજૂઆતો :

૧૩. અપીલકર્તાઓ તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી એન. કે. મજમુદાર માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી રોહન મજમુદારે પોતાની વિગતવાર રજૂઆતો દરમિયાન નીચેની મુખ્ય દલીલો ઉપસ્થિત કરી હતી, જેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે:

(૧) કથિત પ્રારંભિક માગણીને સમર્થન આપવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી નથી.

(૨) રેકૉર્ડ પરની સામગ્રી સ્પષ્ટપણે સૂચવે છે કે ફરિયાદપક્ષના એવા કેસને સમર્થન આપવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સક્ષમ અને વિશ્વસનીય પુરાવો નથી કે આરોપી નં. ૧ એ તારીખ ૧૧.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ સવારે આશરે ૧૧:૦૦ વાગ્યે, ફરિયાદીની ધરપકડ ન કરવા અને તેની ઓટો-રિક્ષા જપ્ત ન કરવાના અવેજ તરીકે ફરિયાદી પાસેથી મૂળરૂપે રૂ. ૧,૫૦૦/- ની ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી

કરી હતી, અને વાટાઘાટો પછી, તેઓ રૂ. ૮૦૦/- સ્વીકારવા સંમત થયા હતા, જેના અનુસંધાનમાં, તેમણે તે જ દિવસે બપોરે આશરે ૨:૦૦ વાગ્યે ફરિયાદી પાસેથી રૂ. ૮૦૦/- ની રકમ સ્વીકારી હતી. વધુમાં, બીજા દિવસે એટલે કે તારીખ ૧૨.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ આરોપીએ ફરિયાદીના નિવાસસ્થાને જઈને રૂ. ૧૦૦/- ની બાકી લાંચની રકમની માગણી કરી હતી તેવા આક્ષેપને સમર્થન આપવા માટે રેકૉર્ડ પર બિલકુલ કોઈ પુરાવો નથી. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદપક્ષ સદર આક્ષેપોના સમર્થનમાં કોઈ સક્ષમ અને વિશ્વસનીય પુરાવો રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે.

(૩) ફરિયાદી, ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) એ આંક-૧૫ પરની પોતાની જુબાનીમાં એવી હકીકતો વર્ણવી છે, જે ફરિયાદપક્ષના કેસ સાથે તદ્દન અસંગત છે. તેમણે જુબાની આપી હતી કે, ટ્રેપના દિવસે, જ્યારે તેઓ અને શેડો વિટનેસ પોલીસ ચોકી પર પહોંચ્યા ત્યારે ચોકીનો દરવાજો બંધ હતો. થોડા સમય પછી, એક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ ચોકી પર આવ્યા, અને તેના આશરે ૧૫ મિનિટ પછી, એક હેડ કોન્સ્ટેબલ ચોકી પર આવ્યા. જોકે, તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે આ હેડ કોન્સ્ટેબલ એ વ્યક્તિ નહોતા, જેમણે લાંચની રકમની માગણી કરી હતી. ફરિયાદીએ વધુમાં જુબાની આપી છે કે તેમણે સદર હેડ કોન્સ્ટેબલને ઓટો-રિક્ષાના દસ્તાવેજો સોંપ્યા હતા, અને ત્યારપછી, નજીકમાં ઊભેલા અન્ય એક પોલીસ કર્મચારીના ખિસ્સામાં ફિનોલ્ફથેલિન પાવડરવાળી ચલણી નોટો મૂકી દીધી હતી. તેમણે પોતાની જુબાનીમાં અસંદિગ્ધપણે એ પણ જણાવ્યું હતું કે જે હેડ કોન્સ્ટેબલને તેમણે અગાઉ રૂ. ૮૦૦/- ની રકમ ચૂકવી

હતી તે સ્થળ પર હાજર નહોતા. આમ, ફરિયાદીનું વર્તન, જે તેમની પોતાની જુબાનીમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે, તે ફરિયાદપક્ષના કેસ સાથે તદ્દન અસંગત છે અને સમગ્ર કેસની સત્યતા અને વિશ્વસનીયતા અંગે ગંભીર શંકા ઊભી કરે છે.

(૪) ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧), શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨) ની જુબાનીઓ સાથે મૂળ ફરિયાદ (આંક-૧૬) અને પંચનામું (આંક-૨૦) નું સંયુક્ત વાંચન કરતાં સ્પષ્ટપણે જણાય છે કે ફરિયાદીએ પોલીસ ચોકી પર હાજર હેડ કોન્સ્ટેબલ સમક્ષ પોતાની ઓટો-રિક્ષાના સંબંધિત દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા હતા. પુરાવા પરથી વધુમાં જણાય છે કે જ્યારે ફરિયાદીએ હેડ કોન્સ્ટેબલને ચલણી નોટો આપી, ત્યારે તેમણે તે સ્વીકારવાનો સ્પષ્ટ ઇનકાર કર્યો હતો. તે પછી, ફરિયાદીએ પોતાની મેળે, સદર ચલણી નોટો આરોપી નં. ૨ ના ખિસ્સામાં મૂકી દીધી હતી. આ સંજોગો નિર્વિવાદપણે સ્થાપિત કરે છે કે આરોપીઓ પૈકી કોઈએ પણ કથિત ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી કરી ન હતી કે સ્વેચ્છાએ તે સ્વીકારી ન હતી. આમ, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ ગુનો બનવા માટે સાઈન ક્વા નોન એવા માગણી અને સ્વીકારના આવશ્યક ઘટકો સંપૂર્ણપણે અસાબિત રહે છે.

(૫) ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) દ્વારા આંક-૧૫ પરના તેમના પુરાવામાં આપવામાં આવેલા સંસ્કરણ અને આંક-૧૬ પરની મૂળ ફરિયાદમાં વર્ણવેલા સંસ્કરણ વચ્ચે નોંધપાત્ર અસંગતતાઓ રહેલી છે.

(૬) સ્વીકૃતપણે, ગેરકાયદેસર લાંચની પ્રારંભિક માગણીના આક્ષેપને સમર્થન આપવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ સામગ્રી નથી. વધુમાં, ટ્રેપની તારીખે કથિત માગણીના સંબંધમાં ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓનો પુરાવો પરસ્પર અસંગત અને વિરોધાભાસી છે. પંચનામામાં પ્રતિબિંબિત કથિત માગણીની વિગત પણ ફરિયાદપક્ષના સાક્ષીઓની મૌખિક જુબાનીથી ભૌતિક રીતે અલગ પડે છે, જેનાથી ફરિયાદપક્ષનો કેસ અત્યંત શંકાસ્પદ બને છે.

(૭) પુરાવો સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે ફરિયાદપક્ષના મુખ્ય સાક્ષીઓએ ટ્રેપના દિવસે બનેલી ઘટનાઓ સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ હકીકતો છુપાવી અને દબાવી રાખી છે. વધુમાં, સમગ્ર ટ્રેપ કાર્યવાહી અંગેના તમામ સાક્ષીઓની જુબાનીઓ પરસ્પર અસંગત, વિરોધાભાસી અને વિસંગત છે. આવી અસંગતતાઓ અને વિરોધાભાસો ફરિયાદપક્ષના કેસની સત્યતા પર ગંભીર શંકા ઊભી કરે છે.

(૮) ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) અને શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨) નો પુરાવો સ્પષ્ટપણે સાબિત કરે છે કે, ટ્રેપના દિવસે, આરોપીઓ પૈકી કોઈએ પણ કથિત ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી કરી ન હતી કે તેના અનુસંધાનમાં કોઈ રકમ સ્વીકારી ન હતી. જોકે, ટ્રાયલ કોર્ટે આ મહત્વપૂર્ણ પુરાવાની સંપૂર્ણ અવગણના કરી હતી અને માત્ર પંચનામા (આંક-૨૦) માં રહેલા લખાણો અને ટ્રેપ ગોઠવનાર અધિકારી ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ની મૌખિક

જુબાનીના આધારે બંને આરોપીઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા, જેનાથી કાયદાની અને પુરાવાની મૂલવણીની ગંભીર ભૂલ થઈ છે.

(૯) પુરાવાની મૂલવણી કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૨૦ ની જોગવાઈઓ પર ઘણો ભાર મૂક્યો છે, જે આરોપીએ રકમ સ્વીકારી હોવાનું સ્થાપિત થયા પછી કાનૂની અનુમાન ઊભું કરે છે. જોકે, આરોપીએ ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ સ્વીકારી છે કે નહીં તેવા નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાના હેતુ માટે, ટ્રાયલ દરમિયાન ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા સમગ્ર પુરાવાની મૂલવણી કરવી જરૂરી છે. એ કાયદાની સ્થાપિત સ્થિતિ છે કે માગણીના કોઈપણ પુરાવાના અભાવમાં, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ કાનૂની અનુમાન ઊભું થઈ શકે નહીં કારણ કે માગણીની સાબિતી અને ત્યારબાદ તેનો સ્વીકાર એ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭, ૧૩(૧)(ડી), ૧૩(૨) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુના માટે સાઈન ક્વા નોન છે. તેથી, માગણીના કોઈપણ પુરાવા વિના માત્ર રકમ સ્વીકારવાના આધારે જ આરોપીને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) સાથે વંચાણે લેવાતી કલમ ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) હેઠળના ગુનાઓ માટે દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ સંબંધમાં પુરાવાની મૂલવણી કરતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટે ઉપરોક્ત સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિને સંપૂર્ણપણે નજરઅંદાજ કરી દીધી છે. વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા સાદા કથનો સિવાય, ગુનાના આવશ્યક તત્વો, વધુ ખાસ કરીને ગેરકાયદેસર લાંચની માગણીની સાબિતી અને ત્યારબાદ તેનો સ્વીકાર વાજબી

શંકાથી પર સાબિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા કોઈ પુરાવો રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી.

૧૪. આમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં, તે સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદપક્ષ કથિત ગેરકાયદેસર લાંચની પ્રારંભિક માગણી અને ત્યારબાદની માગણી તેમજ તેનો સ્વીકાર સાબિત કરવામાં તદ્દન નિષ્ફળ ગયો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે મુખ્ય સાક્ષીઓનો પુરાવો પરસ્પર અસંગત, વિરોધાભાસી અને ભૌતિક સુધારાઓ/ઉમેરાઓથી પીડિત છે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ વાદ્યસ્ત દોષસિદ્ધિ અને સજાનો ચુકાદો અને હુકમ રદ કરવો જોઈએ અને હાલની અપીલ મંજૂર કરવી જોઈએ.

સામાવાળા-રાજ્ય તરફે રજૂઆતો :

૧૫. અપીલકર્તાઓ-દોષિતો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ અને અપીલકર્તાઓ-દોષિતો તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી એન. કે. મજમુદાર માટે વિદ્વાન વકીલ શ્રી રોહન મજમુદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતોનો સખત વિરોધ કરતાં, સામાવાળા-રાજ્ય તરફે ઉપસ્થિત વિદ્વાન એપીપી શ્રી ભાર્ગવ પંડ્યાએ રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટે અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૧૩(૨) સાથે વંચાણે લેવાતી કલમ ૭, ૧૨, ૧૩(૧)(ડી) હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનાઓ માટે યોગ્ય રીતે દોષિત ઠેરવ્યા છે, અને પરિણામે, તેમને રૂ. ૧,૦૦૦/- ના દંડ સાથે ૨ વર્ષની સખત કેદની

સજા ફટકારી છે. વિદ્વાન એપીપી શ્રી પંડ્યાએ રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદપક્ષે મુખ્ય સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧), શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨), અને ટ્રેપિંગ ઓફિસર- ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ના સક્ષમ અને ખાતરીપૂર્વકના પુરાવા મારફતે ગુનાના ત્રણેય આવશ્યક તત્વો એટલે કે માગણી, સ્વીકાર અને રિકવરી વાજબી શંકાથી પર સાબિત કર્યા છે.

૧૬. મુખ્ય સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧), શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨), અને ટ્રેપિંગ ઓફિસર- ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ના પુરાવાનો સંદર્ભ આપતાં વિદ્વાન એપીપી શ્રી ભાર્ગવ પંડ્યાએ રજૂઆત કરી હતી કે ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) અને ટ્રેપના સમયે ફરિયાદી સાથે ગયેલા શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨) નો પુરાવો સ્પષ્ટ, સક્ષમ અને ખાતરીપૂર્વકનો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ બંને સાક્ષીઓનો પુરાવો અણઠગ રહ્યો છે અને તે ટ્રેપ ગોઠવનાર પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર, ટ્રેપિંગ ઓફિસર ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ના પુરાવાને સમર્થન આપે છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ તમામ સાક્ષીઓનો પુરાવો ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) દ્વારા આંક-૧૬ પરની તેમની ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા આક્ષેપોને સમર્થન આપે છે.

૧૭. વિદ્વાન એડિશનલ પબ્લિક પ્રોસિક્યુટર શ્રી ભાર્ગવ પંડ્યાએ વધુમાં એવી રજૂઆત કરી હતી કે જો સાક્ષીઓના પુરાવાને રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજી પુરાવા સાથે સરખાવીને વાંચવામાં આવે, તો ફરિયાદપક્ષના કેસ વિશે કોઈ શંકા રહેતી નથી અને તેથી, પુરાવાની મૂલવણી કરતી વખતે અને અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓના દોષના નિષ્કર્ષ પર પહોંચતી વખતે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કોઈ ભૂલ કરવામાં આવી હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેથી, તેમણે એવી વિનંતી કરી છે કે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા નોંધવામાં આવેલી દોષસિદ્ધિ અને સજા આ અદાલતના કોઈપણ હસ્તક્ષેપને પાત્ર નથી અને અપીલકર્તાઓ-દોષિતો દ્વારા તેમની દોષસિદ્ધિ અને સજાને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવેલી ક્રિમિનલ અપીલ નામંજૂર થવી જોઈએ.

તારણો અને વિશ્લેષણ :

૧૮. કેસની હકીકતો અને સંજોગો તરફ આગળ વધતાં પહેલાં, સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા સમર્થિત ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંતને પુનરાવર્તિત કરવો યોગ્ય રહેશે કે, ફોજદારી ટ્રાયલમાં આરોપીનો દોષ સાબિત કરવાની જવાબદારી ફરિયાદપક્ષ પર રહે છે કારણ કે વાજબી શંકાથી પર દોષ સાબિત કરવાનો બોજ હંમેશાં ફરિયાદપક્ષ પર રહેલો છે. એ પણ સ્થાપિત છે કે ફરિયાદપક્ષે પોતાના પગ પર ઊભા રહેવું પડે છે અને તે આરોપી દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા બચાવનો લાભ કે અયોગ્ય લાભ લઈ શકે નહીં. સર્વોચ્ચ અદાલતે, રવીન્દ્ર કુમાર ડે વિ. સ્ટેટ ઓફ ઓરિસ્સા, એ.આઈ.આર. ૧૯૭૭ એસ.સી. ૧૭૦ ના કેસમાં ત્રણ મુખ્ય સિદ્ધાંતોનો પુનરોચ્ચાર કર્યો હતો, એટલે

કે, (૧) ફરિયાદપક્ષ પર પોતાના કેસને વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવાનો બોજ હકારાત્મક રીતે રહેલો છે, અને તે પોતાનો કેસ સાબિત કરતી વખતે બચાવપક્ષના સંસ્કરણની નબળાઈ અથવા અસત્યતામાંથી કોઈ લાભ મેળવી શકે નહીં; (૨) ફોજદારી ટ્રાયલમાં જ્યાં સુધી આરોપી દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેને નિર્દોષ માનવો આવશ્યક છે; અને (૩) ફરિયાદપક્ષનો સાબિતીનો બોજ ક્યારેય બદલાતો નથી. આમ, એ સુસ્થાપિત છે કે ફોજદારી ટ્રાયલમાં, આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે તેનો દોષ વાજબી શંકાથી પર સાબિત થવો જ જોઈએ.

૧૯. સર્વોચ્ચ અદાલતે, (૧૯૮૮) ૪ એસ.સી.સી. ૩૦૨ માં અહેવાલ થયેલ સ્ટેટ ઓફ ઉત્તર પ્રદેશ વિ. કૃષ્ણ ગોપાલ ના કેસમાં એવું ઠરાવ્યું છે કે વ્યક્તિને વાજબી શંકાથી પર પુરાવાના ધોરણ દ્વારા સ્થાપિત ન થયેલા ગુના માટે દોષિત ન ઠેરવવાનો નિઃશંકપણે ગહન અધિકાર છે.

૨૦. ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે સંબંધિત પક્ષકારો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો પર વિચારણા કરી છે અને રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલી સામગ્રીનું કાળજીપૂર્વક અવલોકન કર્યું છે. એ સુસ્થાપિત છે કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળનો ગુનો સાબિત કરવા માટે, ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને ત્યારબાદ તેનો સ્વીકાર સાબિત થવો એ સાઈન ક્વા નોન છે. તદુપરાંત, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળનું અનુમાન માત્ર વિવાદિત હકીકતો સાબિત થાય તો જ લાગુ કરી શકાય

છે, એટલે કે આરોપી દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને તેનો સ્વીકાર. સર્વોચ્ચ અદાલતની બંધારણીય બેન્ચે (૨૦૨૩) ૪ એસ.સી.સી. ૭૩૧ માં અહેવાલ થયેલ નીરજ દત્તા વિ. સ્ટેટ (ગવર્નમેન્ટ ઓફ એનસીટી ઓફ દિલ્હી) ના કેસમાં ચુકાદાના ફકરા-૬૮ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૬૮. ઉપરોક્ત ચર્ચામાંથી જે તારણ નીકળે છે તેનો સારાંશ નીચે મુજબ છે :

(એ) સદર એક્ટની કલમ ૭ અને ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (૨) હેઠળ આરોપી જાહેર સેવકનો દોષ સ્થાપિત કરવા માટે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદિત હકીકત તરીકે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને સ્વીકારની સાબિતી એ અનિવાર્ય શરત છે.

(બી) આરોપીનો દોષ સાબિત કરવા માટે, ફરિયાદપક્ષે સૌપ્રથમ ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને ત્યારબાદ તેનો સ્વીકાર હકીકત તરીકે સાબિત કરવો પડશે. આ વિવાદિત હકીકત સીધા પુરાવા દ્વારા અથવા સંજોગોવશાત પુરાવા દ્વારા સાબિત કરી શકાય છે.

(સી) વધુમાં, વિવાદિત હકીકત, એટલે કે ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને સ્વીકારની સાબિતી સીધા મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવાના અભાવમાં સંજોગોવશાત પુરાવા દ્વારા પણ સાબિત થઈ શકે છે.

(ડી) વિવાદિત હકીકત, એટલે કે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને સ્વીકાર સાબિત કરવા માટે નીચેના પાસાંઓ ધ્યાનમાં રાખવા પડશે:

(૧) જો જાહેર સેવક તરફથી કોઈ માગણી ન હોય તે છતાં લાંચ આપનાર દ્વારા ચૂકવણીની ઓફર કરવામાં આવે અને જાહેર સેવક માત્ર તે ઓફર સ્વીકારીને ગેરકાયદેસર લાંચ મેળવે, તો તે સદર એક્ટની કલમ ૭ મુજબ સ્વીકારનો કેસ બને છે. આવા કેસમાં, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉથી માગણી હોવી જરૂરી નથી.

(૨) બીજી બાજુ, જો જાહેર સેવક માગણી કરે છે અને લાંચ આપનાર તે માગણી સ્વીકારે છે અને માગવામાં આવેલી લાંચ આપે છે જે બદલામાં જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે છે, તો તે પ્રાપ્ત કરવાનો કેસ છે. પ્રાપ્ત કરવાના કેસમાં, ગેરકાયદેસર લાંચ માટેની પૂર્વ માગણી જાહેર સેવક તરફથી ઉદ્ભવે છે. આ સદર એક્ટની કલમ ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (૨) હેઠળનો ગુનો છે.

(૩) ઉપરોક્ત (૧) અને (૨) બંને કેસોમાં, લાંચ આપનાર દ્વારા ઓફર અને જાહેર સેવક દ્વારા માગણી અનુક્રમે ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદિત હકીકત તરીકે સાબિત થવી જોઈએ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, અન્ય કોઈ બાબત વિના માત્ર ગેરકાયદેસર લાંચનો સ્વીકાર અથવા પ્રાપ્તિ તેને સદર એક્ટની કલમ ૭ અથવા કલમ ૧૩(૧)(ડી)(૧) અને (૨) હેઠળ અનુક્રમે ગુનો બનાવશે નહીં.

તેથી, સદર એક્ટની કલમ ૭ હેઠળ ગુનો સાબિત કરવા માટે, લાંચ આપનાર તરફથી એક ઓફર ઉદ્ભવવી જોઈએ જે જાહેર સેવક દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે, જે તેને ગુનો બનાવશે. તેવી જ રીતે, જાહેર સેવક દ્વારા અગાઉની માગણી જ્યારે લાંચ આપનાર દ્વારા સ્વીકારવામાં આવે અને બદલામાં ચૂકવણી કરવામાં આવે જે જાહેર સેવક દ્વારા મેળવવામાં આવે, તો તે સદર એક્ટની કલમ ૧૩(૧) (ડી) અને (૧) અને (૨) હેઠળ પ્રાપ્ત કરવાનો ગુનો બનશે.

(ઈ) ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને સ્વીકાર અથવા પ્રાપ્તિ સંબંધિત હકીકતનું અનુમાન કાયદાની અદાલત દ્વારા માત્ર ત્યારે જ અનુમાન તરીકે બાંધી શકાય જ્યારે પાયાની હકીકતો સંબંધિત મૌખિક અને દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા સાબિત થઈ હોય અને તેના અભાવમાં નહીં. રેકૉર્ડ પરની સામગ્રીના આધારે, ફરિયાદપક્ષ દ્વારા માગણીની હકીકત સાબિત થઈ છે કે નહીં તે વિચારતી વખતે હકીકતનું અનુમાન બાંધવાની અદાલત પાસે વિવેકબુદ્ધિ છે. અલબત્ત, હકીકતનું અનુમાન આરોપી દ્વારા ખંડનને આધીન છે અને ખંડનના અભાવમાં અનુમાન કાયમ રહે છે.

(એફ) જો ફરિયાદી વિરોધી (હોસ્ટાઈલ) બને, અથવા મૃત્યુ પામ્યો હોય અથવા ટ્રાયલ દરમિયાન પુરાવો આપવા માટે અનુપલબ્ધ હોય, તો ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અન્ય કોઈપણ સાક્ષીનો પુરાવો રજૂ કરીને સાબિત કરી શકાય છે જે ફરીથી મૌખિક અથવા દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા

પુરાવો આપી શકે છે અથવા ફરિયાદપક્ષ સંજોગોવશાત પુરાવા દ્વારા કેસ સાબિત કરી શકે છે. ટ્રાયલ રદ થતી નથી કે તેના પરિણામે આરોપી જાહેર સેવકના નિર્દોષ છૂટકારાનો હુકમ થતો નથી;

(જી) જ્યાં સુધી સદર એક્ટની કલમ ૭ નો સંબંધ છે, વિવાદિત હકીકતો સાબિત થવા પર, કલમ ૨૦ અદાલત માટે એવું અનુમાન બાંધવાનું ફરજિયાત બનાવે છે કે ગેરકાયદેસર લાંચ સદર કલમમાં દર્શાવ્યા મુજબના હેતુ અથવા બદલા માટે હતી. સદર અનુમાન અદાલત દ્વારા કાનૂની અનુમાન અથવા કાયદા હેઠળના અનુમાન તરીકે બાંધવું પડશે. અલબત્ત, સદર અનુમાન પણ ખંડનને આધીન છે. કલમ ૨૦ સદર એક્ટની કલમ ૧૩(૧) (ડી)(૧) અને (૨) ને લાગુ પડતી નથી;

(એચ) અમે સ્પષ્ટ કરીએ છીએ કે સદર એક્ટની કલમ ૨૦ હેઠળનું કાયદાનું અનુમાન ઉપરના પેટા-કલમ (ઈ) માં દર્શાવેલ હકીકતના અનુમાનથી અલગ છે કારણ કે અગાઉનું ફરજિયાત અનુમાન છે જ્યારે પછીનું સ્વભાવે વિવેકાધીન છે."

૨૧. આમ, સર્વોચ્ચ અદાલત દ્વારા એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે આરોપ સાબિત કરવા માટે, પ્રોસિક્યુશનએ પ્રત્યક્ષ અથવા પરોક્ષ પુરાવા દ્વારા "ગેરકાયદેસર લાંચની માંગણી" અને "ત્યારબાદની સ્વીકૃતિ" ને શંકાને સ્થાન ન રહે તે રીતે સાબિત કરવી પડશે.

૨૨. ભ્રષ્ટાચારના કેસો મોટાભાગે ત્રણ નિર્ણાયક સાક્ષીઓની જુબાનીઓ પર આધાર રાખે છે; (૧) ફરિયાદી, (૨) શેડો વિટનેસ, અને (૩) ટ્રેપિંગ ઓફિસર. આ સાક્ષીઓ આરોપીનું ભાવિ નક્કી કરવામાં નિર્ણાયક ભૂમિકા ભજવે છે. તેથી, ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧), શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨), અને ટ્રેપિંગ ઓફિસર- ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ની જુબાનીઓની ખૂબ જ કાળજી અને સાવચેતીપૂર્વક તપાસ થવી જોઈએ. એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે તેમના નિવેદનો સુસંગત, વિશ્વસનીય અને ઉત્કૃષ્ટ ગુણવત્તાના હોવા જોઈએ. જો મહત્વપૂર્ણ પાસાંઓ પર તેમના પુરાવામાં નોંધપાત્ર વિરોધાભાસો હોય, તો આવી વિસંગતતાઓને નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં. આવા સંજોગોમાં જ્યાં પુરાવો બે સંભવિત અર્થઘટનોને અવકાશ આપતો હોય, ત્યાં જે અર્થઘટન આરોપીની તરફેણમાં હોય તેને ધ્યાનમાં લેવું જ જોઈએ. આ એટલા માટે છે કારણ કે કાયદો એ સિદ્ધાંતને ઢઢપણે સમર્થન આપે છે કે “કોઈપણ નિર્દોષ વ્યક્તિને અન્યાયી રીતે સજા ન થવી જોઈએ”.

૨૩. કાયદાની ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઉપરોક્ત ચુકાદાઓના ગુણોત્તરને પણ ધ્યાનમાં રાખીને, આરોપી-દોષિતોએ ફરિયાદી પાસેથી ગેરકાયદેસર લાંચની રકમની માગણી કરી હતી અને તે સ્વીકારી હતી તે હકીકત ફરિયાદપક્ષે સાબિત કરી છે કે કેમ, તે શોધી કાઢવા માટે હાલના કેસમાં ફરિયાદપક્ષ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા પુરાવાનું વિશ્લેષણ કરવાનું રહે છે.

૨૪. આ અદાલતે રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પર ગંભીર વિચારણા કરી છે. પુરાવાની ચકાસણી કરતાં ફરિયાદપક્ષના કેસ સાથે બહુવિધ અસંગતતાઓ બહાર આવે છે. આંક-૧૬ પરની મૂળ ફરિયાદ અને આંક-૯ પરના આરોપનામા મુજબ, ફરિયાદપક્ષનો એવો કેસ છે કે ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા રજિસ્ટ્રેશન નં. જીજે-૨યુ-૨૧૪૬ ધરાવતી ઓટો-રિક્ષાના માલિક હતા, જે તેના ડ્રાઈવર- કનૈયા માલ મારફતે ભાડે ચલાવવામાં આવતી હતી. સદર ડ્રાઈવર જ્યારે ઓટો-રિક્ષા ચલાવી રહ્યો હતો ત્યારે એક સાઈકલ સવાર સાથે અકસ્માત થયો હતો, જેના પગલે પાટણ પોલીસ સ્ટેશનમાં ગુનો નોંધાયો હતો. સદર ગુનાની તપાસ અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ દ્વારા કરવામાં આવી રહી હતી.

૨૫. ફરિયાદપક્ષનો એવો આક્ષેપ છે કે તારીખ ૧૧.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ, અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ એ સદર ગુનાના સંબંધમાં ફરિયાદીની ધરપકડ ન કરવા અને ઓટો-રિક્ષા જપ્ત ન કરવા માટે ફરિયાદી પાસેથી ગેરકાયદેસર લાંચ તરીકે રૂ. ૧,૫૦૦/- ની માગણી કરી હતી. ફરિયાદપક્ષનો એવો કેસ છે કે, વાટાઘાટો થતાં, ગેરકાયદેસર લાંચની રકમ ઘટાડીને રૂ. ૮૦૦/- કરવામાં આવી હતી. તેના અનુસંધાનમાં, ફરિયાદીએ તે જ દિવસે બપોરે આશરે ૨:૦૦ વાગ્યે અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ ને, જેઓ તે સમયે પોલીસ જમાદાર (હેડ કોન્સ્ટેબલ) તરીકે ફરજ બજાવતા હતા, કથિત રીતે રૂ. ૮૦૦/- ચૂકવ્યા હતા, અને ખાતરી આપી હતી કે બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની રકમ પછીથી ચૂકવવામાં આવશે.

૨૬. ફરિયાદપક્ષના જણાવ્યા અનુસાર, બીજા દિવસે એટલે કે તારીખ ૧૨.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ, એક પોલીસ કર્મચારી ફરિયાદીના ઘરે ગયા હતા અને બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની રકમ ચૂકવવાની માગણી કરી હતી. ફરિયાદીને ઓટો-રિક્ષા સંબંધિત દસ્તાવેજો રજૂ કરવા માટે પણ કહેવામાં આવ્યું હતું. ફરિયાદીએ સદર પોલીસ કર્મચારીને જણાવ્યું હતું કે તેઓ બીજા દિવસે બાકીની રકમ સાથે દસ્તાવેજો રજૂ કરશે. ત્યારબાદ, અપીલકર્તા નં. ૧ એ ફરિયાદીને તારીખ ૧૩.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ સાંજે ૪:૦૦ થી ૫:૦૦ વાગ્યા દરમિયાન ઓટો-રિક્ષાના દસ્તાવેજો સાથે બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની રકમ લઈને મળવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. તેથી, ફરિયાદીએ તારીખ ૧૩.૦૧.૧૯૯૯ ના રોજ એસીબી, મહેસાણાને આ બાબતની જાણ કરી હતી, જેના પગલે ટ્રેપ ગોઠવવામાં આવી હતી. એવો આક્ષેપ છે કે ટ્રેપ દરમિયાન, અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓ લાંચની રકમ સ્વીકારતા રંગેહાથ પકડાયા હતા.

૨૭. એ નિર્વિવાદ હકીકત છે કે અપીલકર્તાઓ-દોષિતો દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રારંભિક માગણીનો કોઈ સીધો પુરાવો નથી. જોકે, ફરિયાદીએ આંક-૧૬ પરની ફરિયાદમાં આ સંબંધમાં ચોક્કસ આક્ષેપ કર્યો છે અને આંક-૧૫ પરના પોતાના પુરાવામાં જુબાની આપી છે કે લાંચ તરીકે રૂ. ૮૦૦/- ચૂકવ્યા હોવા છતાં, પોલીસ કર્મચારી તેમના નિવાસસ્થાને ગયા હતા અને તેમની ઓટો-રિક્ષાના દસ્તાવેજો સાથે બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની લાંચની રકમની માગણી કરી હતી.

૨૮. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે સામાન્ય રીતે ગેરકાયદેસર લાંચની આવી પ્રારંભિક માગણી જાહેરમાં અથવા કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિની હાજરીમાં કરવામાં આવતી નથી; તેથી, તે અંગે કોઈ સીધો પુરાવો ન હોઈ શકે. આવા સંજોગોમાં, જો ટ્રેપ દરમિયાન, અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓએ તે જ માગણી કરી હોય અને તે સ્વીકારી હોય, તો તે અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓ દ્વારા કરવામાં આવેલી પ્રારંભિક માગણીની વાસ્તવિકતાને સાબિત કરી શકે છે. તેથી, આ મુખ્ય સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧), શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨), અને ટ્રેપિંગ ઓફિસર- ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરવી જરૂરી છે. એ કહેવાની જરૂર નથી કે આ મુખ્ય સાક્ષીઓનો પુરાવો સુસંગત સંસ્કરણ દર્શાવતો હોવો જોઈએ અને પરસ્પર સુસંગત, વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર હોવો જોઈએ.

૨૯. જ્યાં સુધી ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને ત્યારબાદ તેના સ્વીકારના તત્વોનો સંબંધ છે, ફરિયાદપક્ષનો પુરાવો વિરોધાભાસી છે. ત્રણેય મુખ્ય સાક્ષીઓ એટલે કે ફરિયાદી, શેડો વિટનેસ અને ટ્રેપિંગ ઓફિસરની જુબાનીઓ પરસ્પર અસંગત છે, જે ફરિયાદપક્ષના સંસ્કરણ તરફ શંકા ઊભી કરે છે.

૩૦. ઉપર વર્ણવ્યા મુજબ, ફરિયાદપક્ષનું સંસ્કરણ એવું છે કે આરોપી નં. ૧ એ મૂળરૂપે ફરિયાદી પાસેથી રૂ. ૧,૫૦૦/- ની ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી કરી હતી અને વાટાઘાટો પછી, તેઓ રૂ. ૮૦૦/- સ્વીકારવા સંમત થયા હતા.

એવો આક્ષેપ છે કે આરોપી નં. ૧ એ તે જ દિવસે સદર ગેરકાયદેસર લાંચ પેટે રૂ. ૮૦૦/- સ્વીકાર્યા હતા અને, ટ્રેપ કાર્યવાહી દરમિયાન, તેમણે રૂ. ૧૦૦/- ની બાકી લાંચની રકમની માગણી કરી હતી. જ્યારે ફરિયાદીએ તે રકમ આપી, ત્યારે આરોપી નં. ૧ એ તેમને તે રકમ આરોપી નં. ૨ ને સોંપવાની સૂચના આપી હતી. તે મુજબ, ફરિયાદીએ દૂષિત ચલણી નોટો આરોપી નં. ૨ ને સોંપી હતી, જેમણે તે સ્વીકારી હતી.

૩૧. જો આ સંદર્ભમાં ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) ના પુરાવાની ચકાસણી કરવામાં આવે, તો જણાય છે કે તેમણે આંક-૧૫ પરની પોતાની જુબાનીમાં એવું સંસ્કરણ રજૂ કર્યું છે જે ફરિયાદપક્ષના કેસ સાથે તદ્દન અસંગત છે. તેમણે જુબાની આપી છે કે જ્યારે તેઓ શેડો વિટનેસ સાથે પોલીસ ચોકી પર પહોંચ્યા ત્યારે ચોકી બંધ હતી. આશરે ૧૫ થી ૨૦ મિનિટ પછી, એક પોલીસ કોન્સ્ટેબલ ત્યાં આવ્યા, અને તેના આશરે ૧૫ મિનિટ પછી, સદર ચોકીના જમાદાર પણ ત્યાં આવ્યા. જોકે, ફરિયાદીના જણાવ્યા મુજબ, સદર જમાદાર એ વ્યક્તિ નહોતા, જેમણે અગાઉ તેમની પાસેથી ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી કરી હતી અને સ્વીકારી હતી.

૩૨. ત્યારબાદ, તેઓ શેડો વિટનેસ સાથે પોલીસ ચોકીમાં પ્રવેશ્યા અને ત્યાં હાજર જમાદારને પોતાની ઓટો-રિક્ષા સંબંધિત દસ્તાવેજો સોંપ્યા. તેમણે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું છે કે જે વ્યક્તિએ અગાઉ રૂ. ૮૦૦/- ની લાંચની માગણી કરી હતી અને ગેરકાયદેસર લાંચ તરીકે રૂ. ૮૦૦/- ની રકમ સ્વીકારી હતી, તે

વ્યક્તિ તે સમયે પોલીસ ચોકી પર હાજર નહોતી. આ છતાં, તેમણે પોતે જ પરિણામે, ત્યાં હાજર અન્ય એક પોલીસ કર્મચારીના ખિસ્સામાં દૂષિત ચલણી નોટો મૂકી દીધી હતી, અને ત્યારપછી પોલીસ ચોકીમાંથી બહાર આવ્યા હતા, અને રેઈડિંગ પાર્ટીના સભ્યોને પૂર્વ-નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો હતો. તેમણે વધુમાં અસંદિગ્ધપણે જુબાની આપી છે કે અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૨ એ અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ ની સૂચનાથી દૂષિત ચલણી નોટો સ્વીકારી ન હતી. બચાવપક્ષ દ્વારા તેમની ઉલટતપાસ દરમિયાન પણ, તેમણે સ્વીકાર્યું હતું કે અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ એ તેમની પાસેથી કોઈ રકમની માગણી કરી ન હતી કે તેમણે તેમને આવી કોઈ રકમ ચૂકવી ન હતી.

૩૩. ફરિયાદીની ઉપરોક્ત જુબાનીનું કાળજીપૂર્વક વાંચન કરતાં, તે સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે, કોઈપણ વ્યક્તિ દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની કોઈ માગણી ન હોવા છતાં, તેમણે પોતે, પોતાની મેળે જ નજીક ઊભેલા અન્ય એક પોલીસ કર્મચારી (આરોપી નં. ૨) ના ખિસ્સામાં દૂષિત ચલણી નોટો મૂકી દીધી હતી અને ત્યારપછી, રેઈડિંગ પાર્ટીના સભ્યોને પૂર્વ-નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો હતો. પુરાવા પરથી સ્પષ્ટપણે બહાર આવે છે કે ફરિયાદીએ પોતે ફરિયાદપક્ષના સંસ્કરણને સમર્થન આપ્યું નથી અને તેઓ હોસ્ટાઈલ બન્યા છે.

૩૪. આ સંદર્ભમાં, જો આપણે શેડો વિટનેસ, બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨) ના પુરાવા પર નજર કરીએ, તો તેમણે આંક-૧૯ પરના પોતાના પુરાવામાં જણાવ્યું છે કે તેઓ અને ફરિયાદી (પીડબલ્યુ-૧) પોલીસ

ચોકીમાં પ્રવેશ્યા તે પછી, જમાદાર પંડિતે ફરિયાદીની ઓટો-રિક્ષા સંબંધિત દસ્તાવેજોની માગણી કરી હતી. તે મુજબ, ફરિયાદીએ સદર દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા હતા અને સોંપ્યા હતા. ત્યારપછી, જ્યારે ફરિયાદીએ પોતાના ખિસ્સામાંથી દૂષિત ચલણી નોટો કાઢી અને તે જમાદાર પંડિતને આપી, ત્યારે તેમણે તે રકમ સ્વીકારવાનો ઇનકાર કર્યો હતો અને તેના બદલે, તેમને પોતાની બાજુમાં બેઠેલા પોલીસ કર્મચારીને તે રકમ સોંપી દેવાની સૂચના આપી હતી. સદર પોલીસ કર્મચારીએ ત્યારપછી તે દૂષિત ચલણી નોટો સ્વીકારી હતી અને પોતાના ખિસ્સામાં રાખી હતી, જેના પર ફરિયાદી પોલીસ ચોકીની બહાર આવ્યા હતા અને રેઈડિંગ પાર્ટીના સભ્યોને પૂર્વ-નિર્ધારિત સંકેત આપ્યો હતો.

૩૫. આ તબક્કે, એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે ફરિયાદી- ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧) એ આંક-૧૫ પરના પોતાના પુરાવામાં આવી કોઈ હકીકત જણાવી નથી. વધુમાં, શેડો વિટનેસના પુરાવાની કાળજીપૂર્વક ચકાસણી કરતાં, એ સ્પષ્ટપણે બહાર આવે છે કે ટ્રેપની કાર્યવાહી દરમિયાન પણ, આરોપીઓ પૈકી કોઈએ કથિત ગેરકાયદેસર લાંચ માટે કોઈ માગણી કરી નહોતી. આમ, ફરિયાદી (પીડબલ્યુ-૧) અને શેડો વિટનેસ (પીડબલ્યુ-૨) ના પુરાવાનું સંયુક્ત વાંચન કરતાં, તેમના સંબંધિત સંસ્કરણોમાં, ખાસ કરીને કથિત લાંચની રકમની માગણી અને સ્વીકારના આવશ્યક તત્વોના સંબંધમાં મહત્વપૂર્ણ વિસંગતતાઓ, અસંગતતાઓ અને વિરોધાભાસો બહાર આવે છે.

૩૬. હવે, આ સંદર્ભમાં, જો આપણે આંક-૨૦ પરના પંચનામાની તપાસ કરીએ, તો ઘટનાઓનો સમગ્ર ક્રમ સંપૂર્ણપણે અલગ રીતે વર્ણવવામાં આવ્યો છે. પંચનામા પરથી જણાય છે કે અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ એ બાકીની રૂ. ૧૦૦/- ની લાંચની રકમ માગતાં, ફરિયાદીએ દૂષિત ચલણી નોટો આપી હતી, જેના પર અપીલકર્તા-આરોપી નં. ૧ એ પોતાની બાજુમાં બેઠેલા પોલીસ કર્મચારીને તે રકમ સોંપવાની સૂચના આપી હતી. જોકે, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, ફરિયાદી કે શેડો વિટનેસ બંનેમાંથી કોઈએ પણ પોતાની સંબંધિત જુબાનીઓમાં આવી કોઈ હકીકત જણાવી નથી. આમ, લાંચની રકમની માગણી અંગે પંચનામામાં નોંધાયેલા સંસ્કરણને ઉપરોક્ત બે મુખ્ય સાક્ષીઓના પુરાવાથી સમર્થન મળતું નથી.

૩૭. હવે, તે જ સંદર્ભમાં, જો આપણે ટ્રેપ ગોઠવનાર પોલીસ ઇન્સ્પેક્ટર - ભરતસિંહ મંગળસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) ના પુરાવાની તપાસ કરીએ, તો તેમણે આંક-૨૭ પરની પોતાની જુબાનીમાં, આંક-૨૦ પરના પંચનામામાં વિગતવાર વર્ણવેલી તે જ હકીકતની પુષ્ટિ કરી છે અને પુનરોચ્ચાર કર્યો છે.

૩૮. ઉપરોક્ત પુરાવાનું કાળજીપૂર્વક મૂલ્યાંકન સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કરે છે કે ફરિયાદી - ભાનુપ્રસાદ ધીરજલાલ ઓઝા (પીડબલ્યુ-૧), શેડો વિટનેસ- બાબુભાઈ સોમાભાઈ પ્રજાપતિ (પીડબલ્યુ-૨) અને ટ્રેપિંગ ઓફિસર- ભરતસિંહ જાડેજા (પીડબલ્યુ-૩) નો પુરાવો કથિત લાંચની રકમની માગણી અને સ્વીકાર અંગે એકબીજા સાથે સુસંગત નથી. વધુમાં, આંક-૨૦ પરના

પંચનામામાં નોંધાયેલ ઘટનાઓનો ક્રમ આ તમામ સાક્ષીઓ દ્વારા જણાવવામાં આવેલી હકીકતો કરતાં તદ્દન અલગ છે.

૩૯. અગાઉ નોંધ્યું છે તેમ, આવા કેસમાં જ્યાં આરોપીનું ભાવિ માત્ર ફરિયાદી, શેડો વિટનેસ અને ટ્રેપિંગ ઓફિસરની જુબાનીઓ પર આધાર રાખે છે, ત્યાં તેમનો પુરાવો સુસંગત, વિશ્વસનીય અને ઉત્કૃષ્ટ ગુણવત્તાનો હોવો આવશ્યક છે. તેથી, આ સાક્ષીઓની જુબાનીઓમાં રહેલી અસંગતતાઓ અને વિરોધાભાસોને નજરઅંદાજ કરી શકાય નહીં.

૪૦. ઉપરોક્ત ચર્ચા પરથી, એ સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત થાય છે કે મુખ્ય સાક્ષીઓનો પુરાવો એકબીજા સાથે તેમજ ફરિયાદપક્ષના કેસ સાથે અસંગત અને વિરોધાભાસી છે.

૪૧. સર્વોચ્ચ અદાલતે, (૨૦૨૪) ૩ એસ.સી.સી. ૫૪૪ માં અહેવાલ થયેલ મદ્દપ્પા વિ. સ્ટેટ ઓફ કાર્નાટક ના કેસમાં આ મુજબ ઠરાવ્યું છે:

“૨૬. એ નોંધી શકાય કે ફોજદારી કેસમાં બે દ્રષ્ટિકોણની સંભાવના એ કોઈ અસાધારણ ઘટના નથી. બે-દ્રષ્ટિકોણના સિદ્ધાંતને અદાલતો દ્વારા ન્યાયિક રીતે માન્યતા આપવામાં આવી છે અને જ્યારે પુરાવાની મૂલવણીના પરિણામે બે સમાન રીતે સંભવિત દ્રષ્ટિકોણો ઉપસ્થિત થાય છે ત્યારે તે અમલમાં આવે છે. જોકે, વિવાદનું સમાધાન આરોપીની તરફેણમાં થવું જોઈએ. કારણ કે, આરોપીની નિર્દોષતાની તરફેણમાં સમાન રીતે સંભવિત દ્રષ્ટિકોણનું અસ્તિત્વ

પોતે જ ફરિયાદપક્ષના કેસમાં એક વાજબી શંકા છે. વધુમાં, તે નિર્દોષતાના અનુમાનને ઢઢ બનાવે છે. અને તેથી, જ્યારે બે ઢ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યારે આરોપીની નિર્દોષતાની તરફેણવાળા ઢ્રષ્ટિકોણને અનુસરવો એ કાર્યવાહીનો સૌથી સલામત માર્ગ છે....”

૪૨. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને તેમજ ગેરકાયદેસર લાંચના સ્વીકાર અંગે ત્રણેય મુખ્ય સાક્ષીઓના પુરાવામાં રહેલી વિસંગતતાઓને ધ્યાનમાં લેતાં, જ્યારે બે ઢ્રષ્ટિકોણ શક્ય હોય, ત્યારે ચોક્કસપણે આરોપીની નિર્દોષતાની તરફેણવાળા ઢ્રષ્ટિકોણ પર વિચાર થવો જ જોઈએ.

૪૩. આમ, સમગ્ર પુરાવાની તપાસ કરતાં, આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે ફરિયાદપક્ષ લાંચની માગણી અને ગેરકાયદેસર લાંચના સ્વીકારના આવશ્યક તત્વો વાજબી શંકાથી પર સાબિત કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યો છે. આ સંબંધમાં કાયદો સુસ્થાપિત છે કે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ ગુનો બનવા માટે, આરોપીનો દોષ સ્થાપિત કરવા સારૂ ફરિયાદપક્ષ દ્વારા વિવાદિત હકીકત તરીકે જાહેર સેવક દ્વારા ગેરકાયદેસર લાંચની માગણી અને સ્વીકારની સાબિતી એ અનિવાર્ય શરત છે. જો કેસમાં મુખ્ય પુરાવો અવિશ્વસનીય હોય તો માત્ર દૂષિત ચલણી નોટોની રિકવરી આરોપીને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતી નથી, સિવાય કે એવો પુરાવો હોય કે નાણાં સ્વેચ્છાએ લાંચ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યા હતા.

૪૪. ફરિયાદપક્ષ માગણી અને ત્યારબાદ તેના સ્વીકારના પાસાંઓ અંગે સક્ષમ અને ખાતરીપૂર્વકનો પુરાવો રજૂ કરીને પાયાની હકીકત સ્થાપિત કરવામાં નિષ્ફળ ગયો હોવાથી, હાલના કેસમાં ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળ અનુમાનનો પ્રશ્ન જ ઉપસ્થિત થતો નથી.

૪૫. ઉપરોક્ત ચર્ચા અને રેકૉર્ડ પરના સમગ્ર પુરાવાની પુનઃ-મૂલવણીને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતનો એવો સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે ફરિયાદપક્ષ સક્ષમ અને ખાતરીપૂર્વકનો પુરાવો રજૂ કરીને વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કરી શક્યો નથી અને ટ્રાયલ કોર્ટે સમગ્ર પુરાવાની તેના સાચા પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલવણી કરી નથી. વધુમાં, જ્યારે માગણી અને ત્યારબાદ તેના સ્વીકારના આવશ્યક તત્વો, એટલે કે વિવાદિત હકીકત, વાજબી શંકાથી પર સાબિત થઈ નથી, ત્યારે માત્ર દૂષિત ચલણી નોટોની રિકવરી ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૭ હેઠળ શિક્ષાપાત્ર ગુનો બનાવી શકતી નથી કારણ કે આરોપીએ તે રકમ ગેરકાયદેસર લાંચ હોવાનું જાણીને સ્વેચ્છાએ સ્વીકારી હતી તેવું વાજબી શંકાથી પર સાબિત થયું નથી. તેથી, ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૨૦ હેઠળના અનુમાનનો આશરો લઈને અપીલકર્તા-આરોપીને દોષિત ઠેરવી શકાય નહીં, ખાસ કરીને જ્યારે ફરિયાદપક્ષના કેસનો પાયો અને આધાર, એટલે કે માગણી અને તેનો સ્વીકાર સાબિત થયો નથી.

૪૬. ઉપર જણાવ્યા મુજબ ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મુખ્ય સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને રેકૉર્ડ પરના પુરાવાને ધ્યાનમાં લેતાં, આ અદાલતનો એવો

સુવિચારિત અભિપ્રાય છે કે હાલના કેસમાં એવું કહી શકાય નહીં કે ફરિયાદપક્ષે સક્ષમ અને ખાતરીપૂર્વકનો પુરાવો રજૂ કરીને વાજબી શંકાથી પર કેસ સાબિત કર્યો છે અને તેથી, શંકાનો લાભ અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓની તરફેણમાં જાય છે. આમ, એવું જણાય છે કે ટ્રાયલ કોર્ટે કથિત ગુના માટે હાલના અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓને દોષિત ઠેરવતી વખતે ભૂલ કરી છે અને તેથી, આ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપ કરવો વ્યાજબી છે.

૪૭. પરિણામે, અપીલકર્તાઓ-દોષિતો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ સફળ થાય છે, અને તેને આથી મંજૂર કરવામાં આવે છે. વિદ્વાન સ્પેશિયલ જજ, ફાસ્ટ ટ્રેક કોર્ટ નં. ૧, પાટણ દ્વારા સ્પેશિયલ (એસીબી) કેસ નં. ૬/૨૦૦૨ (જૂનો સ્પેશિયલ એસીબી કેસ નં. ૧૦/૧૯૯૯) માં તારીખ ૨૭.૦૫.૨૦૦૫ ના રોજ પસાર કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત દોષસિદ્ધિ અને સજાનો ચુકાદો અને હુકમ આથી કાયદેસર અમાન્ય ઠેરવી રદ કરવામાં આવે છે. અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓને તમામ આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે.

૪૮. જામીન ખત રદ કરવામાં આવે છે. દંડની રકમ, જે કોઈ ભરી હોય તો, અપીલકર્તાઓ-આરોપીઓને પરત કરવામાં આવશે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી તરત જ ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવામાં આવે.

સહી/-

(વિમલ કે. વ્યાસ, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====